

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

Výseň na Brwnj Zialm ¹
kagjcy Swateho Dawida / genž
gŕŕ w počtu Zialmŕw VI. Zpŕwa ſe
pod tu Wocŕ jako o Muranſkŕm
Zámku / yakž Wocy wkazugŕ.

The image shows a musical score for a song. It consists of four staves of music. The first staff begins with a large, ornate initial 'W' and the lyrics 'Ane Bože ne w prchlŕwoſſŕ'. The second staff continues with 'twŕ / anŕ w hñŕwu twŕm pŕchroznŕm ka'. The third staff has the lyrics 'ray nne / zaſlaužil gſem toho ſwau'. The fourth staff concludes with 'bezbojnoſtŕ / byroſſy w Swŕtŕ blaſ'. The music is written in a traditional style with square notes and a single treble clef.

- Z OBSAHU: O. DANGLOVÁ: Podoby chudoby vo vidieckom prostredí južného Slovenska
S. KOVAČEVIČOVÁ: Historické korene niektorých javov ľudovej kultúry na Slovensku
H. URBANCOVÁ: Piesňová tradícia Nemcov v Medzeve
D. BELKO: Pokus o energeticko-informačnú interpretáciu niektorých liečebných praktík v tradičnej ľudovej kultúre Slovenska
P. SLAVKOVSKÝ: The Encyclopedia of Folk Culture of Slovakia

Na obálke:

1. a 4. strana: Incipit piesne Čižičku vtáčku maličky, O Muránskom zámku, Stojí lipka v širom poli v spevníku J. Silvana, vytičeného v Prahe r. 1571 a 1578. Foto S. Kovačevičová.

K článku S. Kovačevičovej: Historické korene niektorých javov ľudovej kultúry na Slovensku.

Preklady Martin Styan

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia. This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P. O. Box 57, Nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
Slovakia

Electronic version accessible via Internet
URL://www.savba.sk/logos/journals/ap/

HLAVNÝ REDAKTOR

Milan Leščák

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Stanislav Brouček, Lubica Droppová, Božena Filová, Milan Kiripolský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Jan Krist, Martin Mešša, Magdaléna Paríková, Ján Podolák, Zora Rusnáková, Peter Salner, Miroslav Válka

Slovenský národopis

ČASOPIS ÚSTAVU ETNOLÓGIE SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

VYDAVATELSTVO SLOVAK ACADEMIC PRESS, spol. s r. o.

BRATISLAVA

OBSAH

ŠTÚDIE

- D a n g l o v á, Oľga: Podoby chudoby vo vidieckom prostredí južného Slovenska 5
- K o v a č e v i č o v á, Soňa: Historické korene niektorých javov ľudovej kultúry na Slovensku 26
- U r b a n c o v á, Hana: Piesňová tradícia Nemcov v Medzeve 45
- B e l k o, Dušan: Pokus o energeticko-informačnú interpretáciu niektorých liečebných praktík v tradičnej ľudovej kultúre Slovenska 62
- S l a v k o v s k ý, Peter: The Encyclopedia of folk culture of Slovakia 75

DISKUSIA

- Prof. Andrej Melicherčík: spomienky a inšpirácie (K nedožitaj osemdesiatke) 78

MATERIÁLY

- K u m a n o v á, Zuzana: Demografický výskum rómskej rodiny v Plaveckom Štvrtku 87

ROZHLADY-SPRÁVY-GLOSÝ

- Rozlúčka s Dr. Jánom Mjartanom (Mojmír B e n ž a) 106
- Za Volodymyrom Hošovským (Mikuláš M u š i n k a) 107
- PhDr. Ondrej Demo, CSc. jubiluje (Milan L e š č á k) 110
- Veľký úspech slovenských etnológov - Medzinárodná cena etnologických a antropologických štúdií (Gabriela K i l i á n o v á) 111
- Medzinárodná konferencia "Ekológia a folklór" (Hana H l ô š k o v á) 116
24. Etnomuzikologický seminár (Eva K r e k o v i č o v á) 119
- Poľsko-slovenský seminár "Etnyczne i społeczne zróżnicowanie miasta na przykładzie Warsza-

- wy i Bratislawy"(Monika Vrzgulová - Katarína Popelková) 120
- Meštianstvo a občianska spoločnosť na Slovensku 1900-1989 (Monika Vrzgulová) 121
- Etnofilm '96 (René L u ž i c a) 122
- "Die heutige Bedeutung oraler Tradition" (Susanne H o s e) 125
- Kongres Psychotronica slovaca (Dušan B e l k o) 127
- Pracovné stretnutia LSNM a SPS v roku 1996 (Dušan B e l k o) 129

RECENZIE-ANOTÁCIE

- Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku (Sylvia D i l l n b e r g e r o v á) 132
- Kulturwissenschaft in Vielvölkerstaat (Gabriela K i l i á n o v á) 133
- Poctivá obec budmerická (Peter Slavkovský) 134
- B. Garaj: Gajdy a gajdošská tradícia na Slovensku (Peter M i c h a l o v i č) 135
- Z. Kumer: Slovenske ľudské pesni Koroške III. (Hana U r b a n c o v á) 136
- A. Gurevič: Nebe, peklo, svet (Alexandra N a v r á t i l o v á) 138
- M. Lutovský: Hroby predkú (Alexandra N a v r á t i l o v á) 140
- H. Eberhard - K. Kaser: Albanien (Gabriela K i l i á n o v á) 141
- Oswoic śmierc (Zuzana B e ň u š k o v á) 143
- F. Eder: Geschlechtsproportion und Arbeitsorganisation im Land Salzburg (Nora L á b a d y o v á) 144
- Rómovia na Slovensku a v Európe (Andrea G a l v á n k o v á) 145
- P. Vitebsky: Svět šamanů (Dušan B e l k o) 146
- V. Remešová: Ikonografie a tributů svatých (Andrea G a l v á n k o v á) 147

CONTENTS

STUDIES

D a n g l o v á, Oľga: The Faces of Poverty in Rural Areas of the South Slovakia	5
K o v a č e v i č o v á, Soňa: The historical Roots of some Features of Folk Culture in Slovakia	26
U r b a n c o v á, Hana: The Song Tradition of the Germans in Medzev	45
B e l k o, Dušan: An Attempt at an Energetic-Information Interpretation of some Magic-Medicinal Practices in the Traditional Folk Culture in Slovakia	62
S l a v k o v s k ý, Peter: The Encyclopedia of Folk Culture in Slovakia	75

DISCUSSION

Prof. Andrej Melicherčík: Memories and Inspirations (1917-1966)	78
---	----

MATERIALS

K u m a n o v á, Zuzana: Demographic research of the Gypsies family in Plavecký Štvrtok	87
--	----

HORIZONS-NEWS-GLOSSARY

An obituary for Dr. Ján Mjartan (Mojmír B e n ž a)	106
--	-----

An obituary for Volodymyr Hošovský (Mikuláš M u š i n k a)	107
Jubilee of Ondrej Demo (Milan L e š č á k)	110
International award of Ethnologic and Anthropologic studies for the Slovak publication (Gabriela K i l i á n o v á)	111
International Conference "Ecology and Folklore" (Hana H l ô š k o v á)	116
The 24th Ethnomusicological seminar (Eva K r e k o v i č o v á)	119
The Slovak-Polish seminar "Etnyczne i społeczne zróżnicowanie miasta na przykładzie Warszawy i Bratysławy (Monika V r z g u l o v á - Katarína P o p e l k o v á)	120
Middle classes (Bürgertum) and civil society in Slovakia in the period 1900-1989 (Monika V r z g u l o v á)	121
Ethnofilm '96 (René L u ž i c a)	122
"Die heutigen Bedeutung oraler Tradition" (Susanne H o s e)	125
Congres Psychotronica slovac (Dušan B e l k o)	127
General assambly of LSNM a SPS in 1996 (Dušan B e l k o)	129

BOOKREVIEWS-ANNOTATIONS	132
-------------------------------	-----

POKUS O ENERGETICKO-INFORMAČNÚ INTERPRETÁCIU NIEKTORÝCH MAGICKÝCH LIEČEBNÝCH PRAKTÍK V TRADIČNEJ LUDOVEJ KULTÚRE SLOVENSKA

DUŠAN BELKO

Mgr. Dušan Belko, Ústav etnológie SAV, Jakubovo námestie 12, 813 64 Bratislava, Slovakia

The author analyses some representative examples from the field of ethno-medicine. He points especially to a certain agreement between magic-medical procedures preserved in the traditional folk culture of Slovakia, which developed in the course of many generations and originate from times when official science and medicine practically did not exist and the procedures of biotherapy – of a helpful therapeutic method, helping on the energetic-information level of the body. The paper also mentions the accessible literature on the given problem as well as the theoretical-methodological starting point of a possible new approach to the study of magic phenomena. This approach is based on an energetic-information interpretation of the given phenomena and provides interested persons and researchers in this area with a particular, clearly not the only view of traditional knowledge, which was placed in the category of irrational ideas in Slovak ethnology up to now.

Kľúčové slová: liečebné praktiky, mágia, psychotronika
Key words: medical procedures, magic, psychotronic

1. Úvod

V duchovnej oblasti existujú určité fenomény, ktorých podstata nebola zatiaľ uspokojivo vysvetlená, resp. experimentálne jednoznačne dokázaná. Do tejto skupiny patrí aj určitá časť magických úkonov, najmä takých, ktoré sa jednoznačne odmietajú ako iracionálne povery. Bádateľia, ktorí sa zaoberajú problematikou mágie, vysvetľujú príčiny jej vzniku, trvanie i postupy rôzne. Nepochybne je oprávnená téza, že čím je hlbšia viera v mágiu, tým je i sila mágie väčšia. Pri mnohých magických praktikách sa želaný efekt odôvodňuje sugesciou či autosugesciou, no v iných prípadoch je tento problém oveľa zložitejší a množstvo otázok ostáva otvorených.¹

Jedným z možných pohľadov na mágiu je prístup interdisciplinárneho vedného odboru – *psychotroniky*, pokúšajúceho sa zo svojich teoreticko-metodologických východísk objektivizovať mimoriadne schopnosti človeka.

Názory na psychotroniku sú pochopiteľne rôzne. Psychotronika nielen skúma mimoriadne javy, ale i sama je spoločenským fenoménom, na ktorý ľudia určitým spôsobom nazerajú, zaujímajú k nemu stanovisko, vnímajú ho a hodnotia podľa známych zákonitostí sociálnej percepcie. Postoje k psychotronike sa rôznia podľa orientácie posudzovateľov od nekritického obdivu, cez zdržanlivý pohľad či skeptický názor, až k vyslovene zavrhujuúcim záverom.

Reakcie oponentov psychotroniky zaberajú široké spektrum.² Niektorí oponenti ju označujú za podvod, iní za paveldu, zaoberajúcu sa šarlatánskymi praktikami. Iného charakteru sú už námietky, podľa ktorých existencia javov skúmaných psychotronikou nie je možná, keďže ich výskyt nemožno vysvetliť známymi formami fyzikálnej energie. Ďalej sa namieťa, že psychotronika ako vedná disciplína nemá presné ohraničenie skúmaného predmetu, že sa halí do ezoterizmu a tajomnosti namiesto informovania odbornej verejnosti, upozorňuje sa i na nevhodné používanie termínov v psychotronike, ktoré sú už presne definované a s tým súvisiaci nie vždy jednoznačne zrozumiteľný pojmový aparát, ktorý psychotronika používa.

Na druhej strane sa zástancovia psychotroniky obhajujú tým, že každá nová vedná disciplína musí prejsť nevyhnutným iniciálnym štádiom, kedy sa hľadajú nové cesty, bojuje s nepochopením, nedôverou či zotrvačnosťou starých názorov. Taktiež užívanie niektorých termínov príbuzných vedných odborov je pre interdisciplinárny vedný odbor úplnou samozrejmosťou. Proti ďalším argumentom sa prívrženci psychotroniky obhajujú tým, že prírodné zákony ešte stále len spoznáваме, ale nepoznáме ich celkom, a tak ani fyzika či iný vedný odbor nemôže vysvetliť všetko (podobne ani predstavitelia psychotroniky si nenárokujú mať „patent na rozum“).

Okrem toho, pri psychotronických výskumoch sa zistilo, že zmeny a nehomogenity na biopoli už nie sú pocitované iba senzitívmi, ale je ich možno zmerať i prístrojmi, ako napr. citlivými „detektormi ionizácie, magnetometrami na princípe SQUID, kombináciou polarizačných a farebných filtrov a holografickou technikou“.³

Pravdepodobne najväčším problémom, ktorý diskredituje psychotroniku v očiach seriózných vedeckých pracovníkov, sú niektoré naivné interpretácie energeticko-informačných fenoménov v masmédiách a prezentovanie sa rôznych „tiežliečiteľov“ na stránkach tlače, v tzv. psychotronických okienkach či rubrikách, čo však so skutočnou psychotronikou – ako medziodborovou vednou disciplínou – nemá nič spoločné. Tento krátky úvod, samozrejme, nepostihuje celú problematiku poukazujúcu na existujúce názorové spektrum k fenoménu psychotroniky.

V poslednej dobe rýchle rastie počet ľudí, ktorí praktizujú z pohľadu bežného človeka „zvláštne“ činnosti, ako napr. prútikárstvo, liečenie rukami, veštenie a pod. Vychádza stále viac kníh a časopisov, zaoberajúcich sa touto problematikou a záujem verejnosti o zdanlivo nevysvetliteľné a záhadné javy stúpa. Azda i to bola príčina, ktorá nás viedla pozrieť sa na fenomén mágie z energeticko-informačného hľadiska. Psychotronika ako vedná disciplína totiž hľadá v týchto magických predstavách, princípoch, postupoch a prostriedkoch možné fungujúce zložky a snaží sa ich objektivizovať pomocou vedeckých prístupov.

Rozhodujúcim dôvodom, prečo sme sa rozhodli hľadať súvislosti medzi psychotronikou a tradičnými predstavami o mágii, sú však najmä *veľmi zaujímavé paralely pri vysvetľovaní magických fenoménov z energeticko-informačného hľadiska a chápaním mágie v tradičnej ľudovej kultúre* tak, ako ju zaznamenáva etnológia.

Nesnažili sme sa však dokázať, že pravdu pri interpretácii magických predstáv a postupov majú jednoznačne tvrdenia psychotroniky, ale sme sa pokúsili – zdôrazňujeme slovo pokúsili – poskytnúť bádatelovi v oblasti štúdia magických javov možný, určite nie jediný, pohľad na fenomény okolo nás, ktoré sa i napriek mohutnému rozmachu vedeckého pozna-

nia nepodarilo jednoznačne vysvetliť. Sme si tiež vedomí toho, že téma je módna a to so sebou prináša určité úskalia. Problematika mágie v slovenskej etnologickej vede sa predsa len doteraz riešila väčšinou v súvislosti so štúdiom obyčajových tradícií alebo ľudového liečenia, kde sa však zahŕňala do kategórie iracionálnych predstáv. V tejto práci sa však pokúšame predložiť možnosť, že niektoré magické predstavy a praktiky, existujúce v tradičnej ľudovej kultúre, majú – z hľadiska energeticko-informačnej interpretácie – možný, reálne fungujúci základ.⁴

2. Teoreticko-metodologické východiská psychotroniky

Aby sa mohla aplikovať energeticko-informačná interpretácia na vybrané magické aktivity, pokúsime sa tu podať čo najjednoduchším spôsobom aspoň základné teoreticko-metodologické východiská psychotroniky. Uvedomujeme si, že v takom krátkom rozsahu nie je možné podať súhrnnú správu o jednom vednom odbore – to však ani nie je cieľom tejto práce. Chceme len uviesť základné informácie, bez ktorých nie je možné porozumieť danej problematike. Okrem toho existuje už i u nás dostatok kvalitnej literatúry,⁵ kde si môže prípadný záujemca doplniť ďalšie poznatky. Určitou orientačnou literatúrou môže byť i autora diplomová práca.⁶

Čo sa vlastne rozumie pod pojmom psychotronika?

Odborníci ju definujú ako „interdisciplinárny vedný odbor, skúmajúci vo vedomí uvedomovaných a percepčných procesoch viazané dištančné interakcie medzi organizmami a prostredím. Študuje energetické a informačné prejavy týchto dištančných interakcií, to znamená energetické výmeny medzi dvoma objektmi bez ich fyzického styku. Psychotronika sa tak stáva významným článkom v procese objektivizácie a poznávania doteraz neverifikovaných, nedokázaných schopností človeka na ceste k hlbšiemu pochopeniu živej hmoty a sveta vôbec.“⁷

Hlavným poslaním psychotroniky je doplniť doterajšie poznatky o zákonitostiach živého i neživého sveta. Ide o poznatky psychologických, biologických i fyzikálnych prejavov človeka. Ak máme pochopiť psychotroniku, musíme začať od človeka. Psychotronika skúma človeka ako zloženú bytosť, skúma jeho vzťahy s okolím, prírodou i celým vesmírom. Človeka nemožno chápať iba ako materiálny biosystém, pozostávajúci len z anatomicko-biochemickej úrovne, ktorej je akoby nadradená jeho psychoregulatívna podstata. V psychotronike sa vytvoril akýsi zjednodušený model troch úrovní človeka (zjednodušený preto, lebo pohľad každej vedy o človeku a na človeka je jednostranný, a preto je jednostranný i pohľad psychotroniky, nepostihujúci všetky súvislosti, a teda zjednodušený).

Podľa psychotroniky u človeka „rozoznávame:

1. psychoregulatívnu úroveň,
2. biofyzikálnu, čiže energeticko-informačnú úroveň,
3. biochemickú a morfológickú úroveň.

Psychoregulatívna úroveň má nadradené postavenie, je však spojená s ostatnými úrovňami viacerými spätnými väzbami, a teda vzájomné ovplyvňovanie je obojstranné, i keď samotná regulácia je bohatšia v sortimente prostriedkov regulácie a vplyvu na ostatné úrovne.

Biochemická a morfológická úroveň predstavuje vlastne súhrn anatomického a chemického podkladu ľudského tela, teda to viditeľné z človeka, čo sa vo všeobecnosti považuje za človeka celého. Ostatné nami uvedené úrovne sa chápu len ako funkčné vlastnosti tela. Podľa nášho chápania však vytvára len materiállovú základňu, teda vlastne najnižšiu úroveň, v ktorej sa síce život človeka prejavuje najviditeľnejšie, je to však len základ riadený psychoregulatívnou úrovňou a fungujúci len vďaka energeticko-informačnej úrovni.“⁸

Energeticko-informačnú úroveň človeka tvorí bioenergetické pole, čiže biopole, ktoré v najbližšom okolí človeka má označenie i bioplazma, či biologická plazma. Bioplazma sa nazýva tiež aurou, v minulosti i telom éterickým. „Bioplazma je mimoriadne zložitý súbor poznaných a nepoznaných komponentov, ktoré spolu so žiarením rôzneho charakteru, produkovaným živými organizmami, tvoria samostatnú energeticko-informačnú sieť vo vnútri organizmu aj mimo neho.“⁹ Práve akceptácia energeticko-informačnej úrovne je kľúčom k pochopeniu a poznaniu psychotronických fenoménov. Energeticko-informačná úroveň, jej štruktúra, úlohy, funkcie a poruchy sú predmetom záujmu psychotroniky. „Biopole sa nenachádza len v hraniciach tela, ale prestupuje kožné ohraničenie a rozprestiera sa na všetky strany okolo tela. Nie je známe, pokiaľ siaha, sú i názory, že jeho informačná zložka vlastne nie je priestorovo ohraničená, a teda každé individuálne ľudské biopole s centrom v tele príslušného človeka je vlastne priestorovo nekonečné a vyplňa celý vesmír. Túto predstavu podporujú i fakty dialkovej diagnostiky a liečebného pôsobenia bez ohľadu na vzdialenosť a prípadné prekážky v priestore medzi liečiteľom a pacientom, teda neplatnosť zákona o strate intenzity energie so štvorcom vzdialenosti a o prekážkach šírenia elektromagnetickej energie. Ak sú ich biopolia v priestore nekonečné, tak sa vlastne prelínajú, a teda niet medzi nimi vzdialenosti, ani prekážok.“¹⁰

Podľa skúseností psychotronikov len pochopením fenoménu bioplazmy „môžeme pochopiť princíp

- biolokácie (prútikárstva)
- biodiagnostiky
- bioterapie (liečiteľstva)
- biokomunikácie (telepatie)
- biotelegrózie (poznávania objektívnej reality bez racionálnej úvahy a schopnosťami zmyslov)
- biotelekinézy (zmeny hybnosti sústavy, zmeny miesta sústavy, zmeny štruktúry sústavy bez priameho kontaktu)
- bioaktívacie (energetických a informačných zmien v štruktúrach, či premeny štruktúry sústavy).

Všetky tieto tajomné a záhadné veci, javy či úkazy spôsobuje práve bioplazma. Podľa niektorých hypotéz bol človek v minulosti na oveľa vyššom stupni vývoja svojich mentálnych schopností ako dnes a fenomény, ktoré dnes útržkovito skúma psychotronika, využíval úplne bežne. Čím viac sa však vzdaloval od prírody, prírodného prostredia svojej existencie, čím viac sa uchyloval do prostredia vytvoreného prácou svojich rúk, čím viac sa zbavoval priameho vplyvu prírody na seba, tým viac strácal tieto svoje schopnosti.“¹¹

Podľa zistení psychotroniky biopole je súčasťou akéhokoľvek života. Rozdiel medzi biopolami biosystémov je iba v zastúpení rôznych zložiek a ich energetickej bilancie. Tvar a energetickú bilanciu biopola vytvárajú zložky statické a zložky dynamické. Vo všeobecnosti možno povedať, že úlohou statických zložiek je chrániť organizmus. Dynamické zložky sú zasa prejavom myslenia, informačných a komunikačných procesov.

V normálnych podmienkach je biopole v dynamickej rovnováhe. Potrebnú energiu „prijíma z potravy, dýchania a žiarenia z vesmíru, zeme a živých organizmov, časť z nej použije na udržiavanie vlastných životných pochodov a prebytok má k dispozícii pre okolie – pre iné energeticky aktuálne slabšie biopolia. Vôľou i emotívne riadeným podvedomím (súcit, láska k blížnemu) je možné túto prebytočnú energiu usmerniť vcelku, alebo len jej určité zložky adresne na toho, kto ju potrebuje. Splodiny energetického metabolizmu organizmu v biopoli vypudzuje, doslova ich obtiera o okolie, kde sa postupne rozpadávajú. Nie sú pre iné biopolia nebezpečné, pokiaľ by ich tieto cieľene neprijímali. To je možné len v nie-

ktorých zriedkavých chorobných stavoch, prípadne u zvlášť záporne osobnostne zameralých jednotlivcov, ktorí však prifahujú i iné záporne pôsobiace energetické štruktúry zo všeobecného energetického poľa.“¹²

Z hľadiska bioterapie, ale i (ako uvedieme neskôr v 4. časti) z hľadiska magických postupov užívaných v tradičnom ľudovom liečení, je veľmi zaujímavá štruktúrne zmenená zložka biopoľa.¹³ Kvalitatívne odlišná, štruktúrne zmenená bioplazma je zložka, ktorá bráni normálnej rovnovážnej energetickej bilancii a zapríčiňuje tým výrazné zmeny vo fungovaní energeticko-informačnej štruktúry ako celku. V psychotronike existujú i “hygienické úkony“ (ide o tzv. energeticko-informačnú hygienu), ktorých nedodržiavanie liečiteľmi môže zapríčiniť prenášanie štruktúrne zmenenej zložky na biopole pacienta, a tým i následné zdravotné ťažkosti. Najspoľahlivejší „hygienický úkon“ je práve likvidácia štruktúrne zmenenej zložky biopoľa, a to pomocou ohňa.

V bioterapii – jeden z fenoménov, ktoré skúma psychotronika – vždy ide buď o riešenie kvalitatívnych anomálií na biopoli, čiže odstránenie a zlikvidovanie štruktúrne zmenenej zložky biopoľa, alebo o riešenie porúch kvantitatívnych, čiže o doplnenie alebo odobratie energie v záporných či kladných anomáliách na ochrannej statickej zložke biopoľa. Samozrejme, môže ísť i o ich kombináciu. V biopoli môžu byť tak kvantitatívne i kvalitatívne poruchy zároveň.

Bioterapia však nie je všemocná tak, ako si to myslia niektorí nezasvätení laici. Bioterapia dokonca nie je ani alternatívou medicíny, ale „len“ pomocnou terapeutickou metódou, ktorá pomáha na energeticko-informačnej úrovni organizmu. Odborníci v niektorých z východných orientálnych terapií (napr. akupunktúra, šiatu), ale i západných terapií (napr. reflexológia, aplikovaná kineziológia)¹⁴ tvrdia, že choroba sa najskôr prejaví na energetickej úrovni a až neskôr prechádza na biochemickú a anatomickú úroveň.

Avšak ak chce byť bioterapia vskutku účinná, je nevyhnutné určiť, či poruchy na biopoli sú primárneho rázu, alebo až sekundárne. Skutočne účinne môže bioterapia pomôcť, ak sú poruchy na biopoli primárne. Pre lepšie pochopenie účinku bioterapie, ale i vzájomných možných interakcií medzi biochemickou, psychoregulatívnou a energeticko-informačnou úrovňou si pomôžeme príkladom významného odborníka v oblasti psychotroniky a senzitiva MUDr. T. Rosinského: „Pre názornosť si môžeme (samozrejme, s riadnou dávkou zjednodušenia) tieto tri úrovne predstaviť ako vodiča, pohonnú látku a auto. Tak ako pre vyrovnaný život človeka je potrebné riadne fungovanie všetkých troch úrovní, aj pre jazdu auta je potrebné, aby bol prítomný triezvy vodič, dostatok pohonnej látky, vhodného zloženia a správne zoradené všetky funkčné súčasti auta. Pri poruche ktorejkoľvek úrovne človeka, podobne ako pri poškodení ktorejkoľvek zložky ‘fungujúceho auta’, nie je možná riadna činnosť. Darmo bude auto motoricky a i inak v poriadku a nádrž plná, keď vodič bude neschopný – porušená psychika nedokáže správne riadiť funkcie ostatných úrovní. Schopný vodič a plná nádrž nepomôžu, keď je motor pokazený alebo zlomená polos – telesná (morfologicko-biochemická) choroba znemožňuje fungovanie človeka i pri (dočasnej) nenarušenej úrovni energetiky a psychoregulácie. Nedostatok alebo nevhodné zloženie pohonnej látky i pri dobrom motore a vodičovi taktiež znemožní jazdu autom – ‘zdravé telo’ i ‘zdravý duch’ nestačia na fungovanie človeka, ak je energetika kvalitatívne či kvantitatívne narušená... je logické, že liečebné zásahy sa musia robiť na príslušných postihnutých úrovniach. Po spoznaní príčiny u prvej postihnutej úrovne treba sa zamerať na túto... Pri potrebe prvých zásahov na úrovni morfologicko-biochemickej je teda nutné použitie primeraných liečebných postupov (operácie, obväzy, lieky chemické i prírodné a p.). Porucha psychoregulatívnej úrovne si vyžaduje rôzne formy a metódy psychoterapie vedenej odborníkmi. Energeticko-informačná úroveň je dostupná zásahom jej primeraným, teda metódami energetického pôsobenia (bioterapia, akupunktúra a pod.)“¹⁵

Neuznávanie či nepoznanie niektorej úrovne vedie k nenasadeniu potrebnej liečby, a tým k poškodeniu chorého. Odstránenie poruchy na úrovni, ktorá bola primárne postihnutá, však neznamená vždy automatické vymiznutie poruchy na inej úrovni a vtedy je potrebná komplexná liečba.

Ďalším zaujímavým fenoménom, ktorý skúma psychotronika, je biolokácia (prútikárstvo). Pri biolokácii sa vyhľadávajú tzv. geoaktívne zóny, ktoré tiež ovplyvňujú fungovanie energeticko-informačnej štruktúry. Podľa psychotronicov je geoaktívna zóna taká „lokalita na zemskom povrchu, ale i nad ním, v ktorej pod vplyvom prirodzenej alebo umelej nehomogenity dochádza k zmene energeticko-informačných, ale i fyzikálnych polí na teréne, i nad ním. Takéto zmeny nie sú indiferentné voči živým organizmom a môžu ich stimulovať pozitívne alebo negatívne. Stimulácie závisia od dĺžky pobytu v geoaktívnej zóne, ale i od stavu biopoľa biosystému a javia sa ako primárny faktor vplývajúci na zdravie živých organizmov. V prípade negatívnej stimulácie ich označujeme ako geopatogénna zóna (GPZ).“¹⁶ Tento fakt existencie geoaktívnych zón, ktorých vyhľadávanie sa v poslednom čase stalo módou u časti obyvateľov, je v korelácii (aspoň sčasti) s tradičnými predstavami o priestore. V tradičnej ľudovej kultúre priestor mohol mať pozitívny, neutrálny alebo negatívny charakter. Pre úplnosť treba dodať, že energetickú bilanciu biopoľa zhoršujú nielen GPZ, ale i rôzne technologické žiarenia 20. storočia, ako je napr. rozhlas, televízia, radary, ako i niektoré druhy kozmického žiarenia, avšak organizmus sa im vie do určitej miery prispôbiť.

V neposlednom rade však takéto zhoršenie fungovania energeticko-informačnej štruktúry môže súvisieť i s negatívnymi mentálnymi útokmi od iných ľudí.

Takéto tvrdenie, teda možnosť poškodenia človeka negatívnymi mentálnymi útokmi, zavrhuje hlbokým stredovekom, avšak podľa výskumov psychotroniky je to fakt. Využijeme tu jednu citáciu z knihy o Silvovej metóde, ktorá našla veľa prívržencov i na Slovensku: „Pred päťdesiatimi rokmi náhodou zistili po operácii, že hnev zmení farbu vnútra žalúdka. Nedávno objavili, že stres zabraňuje činnosti bielych krviniek. Dnes uznávajú nielen to, že trápenie, starosti, spôsobujú vtedy, ale aj to, že skoro každú chorobu tela vyvoláva nejaký druh stresu, negatívne myslenie, negatívne city alebo pocity.“¹⁷

Dnešný človek 20. storočia už akceptuje slovo stres. Akceptuje i slovo nenávisť, ale nepripisuje mu taký význam, aký naozaj podľa zistení psychotronickej vedy má. V nasledujúcom texte si povieme o vzťahu mágie a psychotroniky niečo bližšie.

3. Mágia a psychotronika

Predtým, ako sa pokúsime objasniť fenomén mágie z energeticko-informačného hľadiska, radi by sme uviedli, ako zaujímavo opísal vzťah mágie a vedy anglický etnológ James Georges Frazer vo svojom diele *Zlatá ratolesť*. „Sympatetická mágia vo svojej čistej, nefalšovanej podobe vychádza z predpokladu, že v prírode jedna udalosť vyplýva nevyhnutne a nemenne z udalosti inej, a to bez zásahu akéhokoľvek duchovného alebo osobného činiteľa. Jej základná koncepcia je teda totožná s koncepciou modernej vedy... medzi magickou a vedeckou koncepciou sveta je tesná analógia. V oboch prípadoch sa vychádza z úplne pravidelnej a spoľahlivej následnosti javov, určenej nemennými zákonmi, ktorých pôsobenie možno predpovedať a presne odhadnúť; v prírode nie je miesto pre prvky rozmaru, osudu a náhody. Mágia a veda otvára zdanlivo nekonečnú perspektívu možností tomu, kto pozná príčiny vecí a môže dosiahnuť k tajomným impulzom, ktoré uvádzajú do pohybu obrovský a zložitý mechanizmus sveta.“¹⁸

Tieto paralely medzi mágiou a vedou, tak ako ich podáva J. G. Frazer, sú veľmi zaujímavé. Energeticko-informačné bádanie v oblasti mimoriadnych schopností človeka takéto

chápanie mágie upevňuje. Mnohé z fenoménov, ktoré sú mimo bežného chápania sveta, sú však opakovateľné i objektivizovateľné pomocou rôznych meracích prístrojov a zariadení (napr. nukleárna magnetická rezonancia) a tieto psychotronické javy už teda nie sú „pocítované“ len senzitívmi.

V nasledujúcom texte sa pokúsime vnieť svetlo na fenomén mágie z energeticko-informačného hľadiska. Človek už na úsvite civilizácie objavil sily, ktoré ho ďaleko prekračovali, sily, ktoré patria do pôsobnosti psychotroniky len časťou svojich následkov. Tieto sily sa nestali všeobecne prístupnými, ale výlučné právo na ich používanie dostali jednotlivci, ak dokázali svoje schopnosti. Mali a dodnes majú rôzne názvy – čarodejníci, kúzelníci, šamani a pod.

Biela a čierna mágia sú dnes frekventované slová, ktoré mnohým naháňajú hrôzu, u iných – tých, čo sa cítia byť vzdelanejšími a osvietenejšími – len úsmev, prípadne výsmech tým, čo veria takým nezmyslom. Dnes sa už o možných mechanizmoch a fungovaní magických javov vie o niečo viac, a to i vďaka bádaniu v oblasti energeticko-informačných procesov. V súčasnosti sa staré magické praktiky znovu objavujú azda ako dôsledok informácií zo Západu, kde sa to však berie ako zábava alebo obchod. Vďaka pôsobeniu trhového mechanizmu sa oživuje podnikateľská aktivita i v tejto oblasti. Dodnes sa v prísloviach, porekadlách a vôbec v celej duchovnej kultúre zachovalo veľa magických vedomostí a praktík našich predkov. Podľa názorov niektorých psychotronikov sú však vedomosti o mágii v tradičnej ľudovej kultúre už len zvyškom vedomostí o určitých, kedysi verejne dostupných magických javoch. Neznamená to však, že by tieto praktiky, namierené proti ľuďom, neboli nebezpečné.

Netreba si však zamieňať psychotroniku s mágiou. Nie všetko, čo súvisí s mágiou, je predmetom výskumu psychotroniky a tiež nie všetky psychotronické fenomény sú mágiou. Treba tu tiež poznamenať, že nie všetky magické praktiky, ktoré nachádzame v tradičnej duchovnej kultúre, majú z pohľadu energeticko-informačných procesov svoje odôvodnenie. Existuje i mnoho takých magických úkonov a praktík, u ktorých hľadanie akéhokoľvek reálneho podkladu je i z pohľadu tohto vedného odboru, skúmajúceho mimoriadne schopnosti človeka, ťažko postihnuteľné.

Ako vlastne funguje také pôsobenie magických praktík?

„Mechanizmus všetkých magických praktík si môžeme zjednodušene a zovšeobecnene predstaviť ako človekom cielene vyvolané zmeny ergo-informačného poľa, vedúce k účinkom v biopoliach indivíduí, ale i poľa vôbec, prípadne i s presahmi alebo sprostredkovaným účinkom na hmotnú oblasť i telo človeka.“¹⁹ Takéto zmeny sa dejú napr. pri už spomínaných negatívnych mentálnych útokoch, teda v podstate pri praktikách *čiernej* mágie. Organizmus na takéto pôsobenie reaguje čiastočným zhoršením energetickej bilancie. Pokiaľ obranné možnosti nestačia, spúšťa sa v biopoli celý rad zmien. Ak po vyčerpaní dynamických zložiek negatívne vplyvy na statickú ochrannú zložku pokračujú, prichádza k rozpadu biopoľa a k následnému zániku morfológicko-biochemickej podstaty organizmu, čiže k smrti.

Praktiky *čiernej* či *záškodnej* mágie (tieto postupy sú bohato zaznamenané v našej etnografickej literatúre) môžu podľa psychotroniky fungovať a riešiť ich je schopná bioterapia – liečba na energeticko-informačnej úrovni organizmu. Bioterapiu možno v širšom zmysle označiť za časť *bielej* mágie.

V súčasnosti narastá opäť záujem o mágiu a nielen o ňu, ale i o tzv. duchovný rozmach človeka. Možno to súvisí s dobou, s prevratnými spoločenskými zmenami na konci 20. storočia a možno sa prekonzumovaná spoločnosť týmto záujmom o skryté javy a sily usiluje nájsť ako protipól iné hodnoty. Všade možno nájsť teraz dostatok literatúry s touto problematikou, zväčša však brakovej, ale nájde sa i literatúra solídna a hodnotná, ktorá

skrýva v sebe čiastočky poznania. Bežné sa stali u nás pojmy ezoterika, psychotronika, hermetika, vychádzajú desiatky časopisov, ktoré sa venujú štúdiu mágie, rôznych náboženstiev, okultných javov a pod.

Pre antropológiu a etnológiu je však i v súčasnej dobe najlepším prameňom mágie štúdium prírodných národov. Svet prírodných ľudí je doposiaľ svetom mágie. Pre prírodného človeka je predstava všadeprítomnej sily, ktorou dokáže pôsobiť na iných, úplne reálna a nepochybná, čo je pre moderného civilizovaného človeka niečo neprirodzené a nepochopiteľné. Existuje množstvo etnografickej literatúry, ktorá popisuje mimoriadne schopnosti čarodějníkov, ktoré súčasná veda v podstate neberie vážne. Veľmi dobre sa tieto schopnosti dajú sledovať v oblasti etnomedicíny. Dodnes existujú na našej planéte veľké oblasti obývané ľuďmi, ktorí nemajú prístup k oficiálnemu zdravotníctvu. Takéto regióny sa nachádzajú najmä v Oceánii, v južnej Ázii, Afrike, v časti Južnej Ameriky. Tu práve pôsobia čarodějníci (šamani, medicínmani a podobne), ktorým sa pripisujú nadprirodzené schopnosti. Takíto ľudia ani nemajú oficiálne vzdelanie, no postupom rokov zdedili alebo nadobudli bohaté skúsenosti. Pomocou nich dosahujú prekvapujúce výsledky, neraz lepšie ako oficiálna medicína. Čarodějníci dokážu na dobrej úrovni udržať zdravotný stav svojej dediny či oblasti.

Domnievame sa, že práve tieto skúsenosti je potrebné analyzovať a vybrať z nich reálne fungujúce postupy zachované z dávnej minulosti, vyvíjajúce sa v priebehu mnohých generácií a pochádzajúce z čias, keď oficiálna veda a medicína prakticky nejstvovala. Nájst v týchto tradovaných znalostiach možné, reálne fungujúce postupy sa pokúsime i my v nasledujúcej časti pomocou energeticko-informačnej interpretácie niektorých magických liečebných praktík, uchovaných v tradičnej ľudovej kultúre Slovenska.

4. Energeticko-informačná interpretácia niektorých magických liečebných praktík

V tejto stati nášho príspevku chceme podať možnú interpretáciu niektorých magických liečebných praktík uchovaných v tradičnej ľudovej kultúre Slovenska, vychádzajúc pritom z teoreticko-metodologických východísk psychotroniky. (Pod magickou liečebnou praktickou rozumieme len takú *magickú činnosť, ktorá je zameraná na znovunadobudnutie zdravia*. Okrem toho však v humánnej etnomedicíne²⁰ existuje množstvo znalostí a predstáv o magických príčinách chorôb, o magicko-ochranných opatreniach, ako i znalostí o tele človeka, znalosti liečiv a ďalšie vedomosti, ktoré však v tomto príspevku neuvádzame. Priestor na možnú interpretáciu tu venujeme čiste len samotným spôsobom magických liečebných praktík.)

Chceme tu poukázať najmä na určitú zhodnosť magických liečebných postupov v tradičnej etnomedicíne a postupov bioterapie, ale samozrejme, pokúsime sa vysvetliť i niektoré ďalšie magické predstavy na základe získaných materiálov a informácií zo psychotroniky.²¹

Na začiatku jednotlivých príkladov uvádzame magické predstavy či činnosti tak, ako sú zaznamenané v syntetických prácach o ľudovej kultúre či v monografických prácach jednotlivých regiónov a obcí Slovenska,²² a potom sa pokúsime v týchto magických predstavách a činnostiach nájsť možné energeticko-informačné vysvetlenie.

Magické liečebné praktiky sú neodmysliteľnou súčasťou etnomedicíny. Tieto liečebné postupy boli podmienené, podobne ako i magické zdravotno-preventívne opatrenia, tradičnými predstavami o magických príčinách chorôb (označované často ako praktiky záškodnej mágie, napr. urieknutie, porobenie, morenie ap.). Na tomto mieste vyberáme z množstva používaných a dochovaných tradičných predstáv a praktík aspoň niekoľko

reprezentatívnych typov a uvádzame možný výklad fungovania týchto magických liečebných postupov.

VYHNANIE CHOROBY

V liečebných praktikách ľudu sa prelínala poverová zložka liečenia s racionálnou, pričom sa samozrejme tieto vo vedomí ľudu nediferencovali. Pre magickú liečbu bola charakteristická predstava, že chorobu možno vypudíť, teda vyhnat z tela zlé sily, spôsobujúce rôzne ťažkosti, a tým človeka vyliečiť. Na odháňanie zlých síl sa využívali rôzne magické prostriedky (napr. pôsobenie živlov, niektoré druhy rastlín, sila hovoreného slova...), ktorým sa pripisovala schopnosť zničiť alebo aspoň odohnať zlú silu ako pôvodcu choroby, a tým i samotnú chorobu.

O aké zlé sily by z energeticko-informačného hľadiska vlastne mohlo ísť?

Predpokladajme, že naši predkovia akceptovali energeticko-informačnú štruktúru človeka, teda biopole, avšak nie vždy presne rozlišovali, či sa subjektívne problémy do biopola premietli z vonkajšieho prostredia alebo z tela, teda či ide o poruchy primárne alebo až sekundárne. Skutočne účinne môže bioterapia pomôcť iba pri primárnych poruchách na biopoli, ako sme o tom písali vyššie. Práve z dôvodu tohto nerozlišovania často dosahovali liečitelia rozporné výsledky svojho liečebného snaženia. No táto snaha často prinášala ovocie úspechu, a preto sa metodika bioterapie – teda liečby na energeticko-informačnej úrovni organizmu – zachovala z hlbokej minulosti dodnes v praxi ľudových liečiteľov. Bohužiaľ, a na škodu dobrej veci, ju moderná lekárska veda dodnes nevelmi akceptuje.

Na odháňanie zlých síl sa využívali, popri iných prostriedkoch, najmä živly – oheň, voda, zem. Vôbec oheň a voda mali u Slovanov veľkú úctu a pripisovali im magicko-ochrannú a magicko-očistnú funkciu. Táto tradičná predstava o živloch a ich magicko-očistnej funkcii je však veľmi zaujímavá a dôležitá i z pohľadu energeticko-informačných princípov. Tu si pripomeňme to, čo sme už spomínali vyššie (v 2. časti), že štrukturálne zmenená zložka biopola je pozoruhodná nielen z hľadiska bioterapie, ale i z hľadiska magických postupov užívaných v tradičnom ľudovom liečení.

Oheň totiž, pri bioterapii, slúži na odstraňovanie štrukturálnych zmien z biopola človeka a toto odstránenie má viesť k upravovaniu energetických anomálií na biopoli. Pri biodiagnostike a bioterapii je dokonca nutná už spomínaná tzv. energeticko-informačná hygiena. Pri týchto hygienických úkonoch je nevyhnutné zbaviť sa bioplazmy prenesenej z vyšetrovaného či liečeného človeka. Najmä zvyšky štrukturálne zmenenej bioplazmy treba odstrániť opálením si rúk, hlavne malíčkových hrán dlaní nad ohňom. Na počiatku očisty pocit tepla nevzniká, a to ani pri priamom styku s ohňom. Treba však dávať pozor, aby sa človek nepopálil v okamihu, keď prenesená bioplazma je už odstránená. Pri prenesení veľkého množstva štrukturálne zmenenej bioplazmy vyzerá tento úkon až masochisticky, ale je naozaj bezpodmienečne nutný. Pri vynechaní tohto úkonu by sa štrukturálne zmenená bioplazma mohla preniesť na biopole iného človeka, ktorý príde do styku s terapeutom, alebo sa môže usadiť na samotnom neskúsenom či nepoučenom terapeutovi a tým zapríčiniť i následné zdravotné ťažkosti.

Z energeticko-informačného aspektu bola teda manipulácia s ohňom, uskutočňovaná pri niektorých magických liečebných praktikách v tradičnej ľudovej kultúre, zrejmom snahou o rozloženie štrukturálne zmenenej zložky biopola (akejsi splodiny samotného energeticko-informačného prejavu existencie biopola), pričom týmto rozložením sa malo zabrániť rôznym interakciám medzi štrukturálne zmenenou zložkou chorého človeka a biopolami iných ľudí.

Pre úplnosť tu treba dodať, že štrukturálne zmenenej zložky sa možno zbaviť i inými spôsobmi, avšak iba oheň túto zložku rozkladá (napr. na rozdiel od vody) a tým ju i spoľah-

livo likviduje. Zbaví sa tejto štruktúralne zmenenej zložky je možné i za pomoci ďalšieho živlu – vody. Voda má totiž okrem bežne známych hygienických vlastností i tú schopnosť, že naväzuje na seba i štruktúralne zmenené zložky biopola, ktoré v ňom zamedzujú normálnu energetickú bilanciu. V tradičných liečebných postupoch sa mohla táto štruktúralne zmenená zložka biopola odstrániť napr. otieraním rúk o trávnu (najlepšie zarosenú), ponorením rúk do tečúcej vody (ponorením rúk do potoka, novšie pod prúd vody z vodovodu) a pod. Avšak voda štruktúralne zmenenú zložku len odplaví a nerozruší ju ako oheň, ale i tak je vhodná na zbavenie sa štruktúralných zmien. Možno tu vidieť i podobnosť s tradičnými predstavami o tzv. „živej“, teda tečúcej vode, ktorá bola považovaná za vhodnú pri liečení. Podobne je možné zbaviť sa štruktúralne zmenenej zložky biopola i odmrštením do priestoru, čo by bolo v korelácii s úkonmi v liečebnej mágii v tradičnej kultúre, pri ktorých boli použité gestá ako magický prostriedok na vyhnutie choroby. Ak si potom liečiteľ umyl ruky pod tečúcou vodou, mohol tieto štruktúralne zmenené zložky biopola zo seba odstrániť. Ak ich však neodstránil, mohli mu tieto prenesené štruktúralne zmeny spôsobiť podobné ťažkosti, aké mal predtým chorý. Táto interpretácia by azda mohla vysvetliť i tradičnú skúsenosť, že liečiteľ berie chorobu (alebo časť z nej) na seba.

Ako ďalší prostriedok liečenia sa v tradičnej liečebnej mágii využívalo na vyhnutie choroby i zariekanie, ktorému človek pripisoval najmocnejší účinok. Takéto zariekanie by sa azda dalo interpretovať ako určité myšlienkové napriamanie liečiteľa, ktoré malo vyvolať zmeny energeticko-informačného poľa v kladnom zmysle, čo malo za následok zvýšenie účinku liečby.

Ako vidíme, odstráneniu choroby mali napomáhať, v tradičnom chápaní, všetky ľudské možnosti a nie iba niektoré, ako je to v súčasnosti. Bohužiaľ, oficiálna veda zatiaľ tento nevyužitý potenciál ľudských možností, ktoré sa u nás využívali stáročia, nie veľmi akceptuje.

PRENÁŠANIE CHOROBY

Pre ďalšiu kategóriu magických liečebných postupov je charakteristické úsilie preniesť chorobu z postihnutej osoby pomocou vhodného predmetu, s prípadnou následnou likvidáciou tohto nosiča choroby pomocou živlov.

Aká je možná energeticko-informačná interpretácia takéhoto úsilia a vôbec celej tejto magickej predstavy?

Akákoľvek choroba tela sa premieta na biopole, ktoré telo prestupuje a obklopuje. Tento priemet vytvára na biopoli štruktúralne zmeny, ktoré ešte viac zafazujú energetický chod biopola, čo ďalej spomaľuje liečbu. Úsilie preniesť chorobu z postihnutej osoby na vhodný predmet je snaha naviazať štruktúralne zmenenú zložku biopola na daný predmet, ktorý sa s touto cudzou zložkou časom vysporiada; takýmto predmetom mohol byť napr. kúsok mokrého plátna, ktorým chorého poutierali a potom túto handričku hodili do potoka, zavesili na krík, dali na krížne cesty a pod. Súčasná medicína by vysvetlila tento postup veľmi jednoducho a zredukovala by ho na prostý qbklad. Mohlo však ísť o metódu odstraňovania štruktúralnej zložky biopola a jej presun na iný predmet s prípadným následným odplavením tejto zložky vodou, ak tento predmet hodili do potoka. Iným príkladom je postup, ktorým sa malo zbaviť bradavíc. Na tkanicu sa naviazalo toľko uzlíkov, koľko bolo bradavíc, každým uzlíkom sa zvlášť dotklo bradavice a tkanica sa zakopala do vlhkej zeme, prípadne pod odkvap ap. Týmto spôsobom sa mohla rozkladať štruktúralne zmenená zložka biopola, ktorá sa lokálne naviazala na jednotlivé uzlíky a hnitím tkanice sa táto zložka rozkladala priamo v zemi. Oveľa lepší bol však postup, ak sa štruktúralne zmenená zložka biopola rozložila ohňom a nielen odplavila vodou, či sa nechala pomaly rozkladať v zemi.

Oheň však nemôže pôsobiť na chorého bezprostredne, s výnimkou okiadzania, preto je nevyhnutný sprostredkujúci komponent, teda predmet, na ktorý sa štruktúralna zmena na-

viaže. Rozšíreným spôsobom využitia sily ohňa bolo zlikvidovanie predmetu, na ktorý sa choroba preniesla (predmet sa mohol vysušiť v komíne, častejšie sa však takýto predmet spaľoval priamo v ohni, napr. náplast z rany; ihla, ktorou obkružili bradavice; zrnko jačmeňa, ktorým sa dotýkali „jačmeňa“ na oku a pod.). Pri takomto postupe by azda mohlo ísť opäť o lokálne odstránenie štrukturálne zmenenej zložky biopoľa, ktorá sa naviazaná na daný predmet rozložila v ohni.

Často sa však používali i nemorálne metódy, ba vlastne odsúdeniahodné praktiky prenosu štrukturálne zmenenej zložky, i keď tieto chorému vskutku pomáhali. Išlo najmä o prenos tejto zložky na iného človeka, keď napr. bankovku, ktorou poutierali chorého, pohodili na cestu, aby sa na ňu okoloidúci človek ulakomil a tak preniesol túto chorobu na seba; alebo utieranie chorých miest chlebom, ktorý potom darovali žobrákovi z rovnakého dôvodu a pod.

Dalším, veľmi často užívaným prostriedkom, umožňujúcim prenesenie choroby, bolo preťahovanie cez kruh, kruhovitú formu (napr. cez rázsochu stromu, cez železnú obruč, cez koláč, ktorý na tento cieľ upiekli, novšie cez oblok a pod.). Pri všetkých týchto liečebných úkonoch a množstve podobných užívaných v tradičnej kultúre by išlo – z hľadiska využitia energeticko-informačných princípov – zásadne vždy o naviazanie štrukturálnych zmien biopoľa na daný predmet.

ZBAVENIE SA CHOROBY PRINESENÍM OBETE

Pre magickú liečbu v tradičnej kultúre bola tiež charakteristická snaha o zbavenie sa choroby pomocou obetí. Takéto snaženie patrilo k prastarým spôsobom liečebných postupov. Podstatou prinášania obete ako spôsobu liečenia bola viera, že obetovaním predmetu má chorý človek získať pomocou nadprirodzených síl zdravie. Za takýto prejav možno považovať i prastarý zvyk kupovať a obetovať voskové časti ľudského tela (zmenšené voskové kópie rúk, očí, nôh a pod.) ako liečebný postup na zbavovanie sa chorôb.

A aké pravdepodobné energeticko-informačné vysvetlenie možno nájsť u takéhoto spôsobu liečenia?

Pri tomto spôsobe liečenia by azda mohlo ísť o rozšírený bioterapeutický postup presunu štrukturálne zmenenej zložky biopoľa na iný predmet, teda v tomto prípade na uvedené zmenšené voskové kópie častí ľudského tela. Týmto prenesením na iný predmet, a teda odstránením štrukturálne zmenenej zložky z biopoľa človeka sa obnovuje normálna energetická výmena v biopoli tohto človeka. Ak bola štrukturálne zmenená bioplazma primárnou príčinou choroby – teda ak sa premietla na biopole z vonkajšieho prostredia – a ak touto zmenenou zložkou nebola ešte narušená anatomicko-biochemická úroveň, tak odstránením tejto zložky miznú i ťažkosti a u človeka sa opätovne upraví jeho zdravotný stav.

5. Záver

V našom príspevku sme sa pokúsili vysvetliť na niekoľkých vybraných magických postupoch ich možné pôsobenie na človeka z energeticko-informačného hľadiska. Možno je takáto interpretácia magických praktík pre niekoho zaujímavá, inšpirujúca, či prijateľná, pre niekoho je to zase holý nezmysel. My sme sa tu však nesnažili dokázať, že pravdu pri vysvetľovaní týchto magických predstáv a postupov majú jednoznačne tvrdenia založené na energeticko-informačných princípoch. Skôr nám išlo iba o pokus poskytnúť záujemcom a bádateľom v oblasti magických javov možný, určite nie jediný, pohľad na tradičné poverové predstavy.

Majme však na pamäti, že veda nie vždy vyšla víťazne pri konfrontácii s niektorými poverami, veď zákony prírody zatiaľ stále ešte len spoznávame, ale definitívne ich nepozná-

me. Napriek mohutnému rozmachu vedeckého poznania a snahy o vedeckú všestrannosť pri vysvetľovaní prírodných javov je ešte stále mnoho záhadných fenoménov okolo nás, ktoré sa vede doteraz nepodarilo jednoznačne a uspokojivo vysvetliť. Aby mohlo ľudské poznanie ďalej napredovať, je potrebné neustále nadobúdať vedomosti a skúsenosti, mať určité predpoklady, zároveň si však i overovať nové hypotézy, ale tiež netreba zabúdať ani na staré, osvedčené pravdy a znalosti. Domnievame sa, že práve určitou konfrontáciou medzi dvoma či viacerými vednými disciplínami môže najskôr dôjsť k určitému posunu hraníc ľudského poznania, o čo sme sa snažili i v tomto našom príspevku.

Dúfame, že poznatky uvedené v tomto príspevku budú užitočné pri terénnych výskumoch tejto problematiky a tiež, že budú podnetom i pri štúdiu iných javov tradičnej duchovnej i materiálnej kultúry.

POZNÁMKY

- 1 Príspevok vychádza z diplomovej práce „*Pokus o vyhodnotenie magických praktík na Slovensku z hľadiska psychotroniky*“, ktorú som obhájil na KE FF UK v Bratislave v máji 1995.
- 2 Napr. KUKAL, Z. – MALINA, J.: *Soumrak kouzelníků*. 1. vyd. Praha, Horizont 1987, 208 s.; MORNSTEIN, V.: *Hovory mezi protinožci*. In.: *Lidové noviny* zo dňa 2. 3. 1996. s. 4.; OKULTISMUS a věda. Praha, Nakl. Stanislav Libovický 1994, 190 s.; SOMOROVÁ, H.: *Poschodie, na ktoré zabúdame*. In: *Nedeľná Pravda* zo dňa 8. 9. 1995. s. 4 – 5. a i.
- 3 SAGMEISTER, V.: *Základná škola psychotroniky*. 1. vyd. Bratislava, Flash Channel 1992, s. 45.
- 4 Pri získavaní serióznych informácií mi pomohla účasť na celoštátnej konferencii „*Ludové liečiteľstvo a mágia v minulosti a súčasnosti*“ (Svätojánske stretnutie), ktorá sa konala 25.-27.6.1993 v Bratislave; ďalej prednášky „*Hovory o psychotronike*“ MUDr. Gustáva Solára, ktoré sa konajú dodnes; taktiež účasť na pracovných seminároch Lekárskej spoločnosti prírodnej medicíny a Slovenskej psychotronickojej spoločnosti, ako i rôzne stretnutia so senzibilnými ľuďmi (napr. s Ing. Rudolfom Danišom, RNDr. Jánom Bienikom, Ing. Klaudiusom Viceníkom, Jaroslavom Dianom, Izabelou Csabaiovou, Martou Kasášovou ai.). Najviac mi však pomohli pri orientovaní sa v problematike psychotroniky konzultácie s Ing. Vladimírom Sagmeisterom.
- 5 Napr. BIENIK, J.: *Zázračný prútik (Teória a prax rádiostézie)*. /Interný materiál/. Bratislava, 1991, 165 s.; JANČA, J.: *Psychotronika pro každého. Možnosti. Užití. Rozvoj schopností*. Praha, Eminent 1992. 143 s.; ROSINSKÝ, T.: *Človek, bytie a umenie*. 1. vyd. Bratislava, Teleflash 1993. 171 s. 6.; SAGMEISTER, V.: *Príbehy I. Psychotronické fenomény v príkladoch zo života. Časť prvá „Vidieť“*. 1. vyd. Bratislava, Flash Channel 1991, 112 s.; SAGMEISTER, V.: *Základná škola psychotroniky*. 1. vyd. Bratislava, Flash Channel 1992, 120 s.; KLOUDA, L.: *Alternatívna medicína aneb léčení pro každého*. 1. vyd. Praha, Road 1993, 251 s.; KOLEKTÍV autorov: *Fenomén doktora Kašpirovského*. 1. vyd. Bratislava, Práca 1990, 104 s.; VALENTOVIČOVÁ, E. – VALENTOVIČ, M.: *Vylieč sa sám*. Bratislava, Elita 1993, 64 s.
- 6 BELKO, D.: *Pokus o vyhodnotenie magických praktík na Slovensku z hľadiska psychotroniky (Diplomová práca)*. Bratislava, FF UK 1995, 133 s.
- 7 SAGMEISTER, V.: *Základná... c.d.*, s. 13.
- 8 ROSINSKÝ, T.: *Bioterapia... c.d.*, s. 8-9.
- 9 SAGMEISTER, V.: *Základná... c.d.*, s. 32.
- 10 ROSINSKÝ, T.: *Bioterapia... c.d.*, s. 12-13.
- 11 SAGMEISTER, V.: *Základná... c.d.*, s. 32.
- 12 ROSINSKÝ, T.: *Bioterapia... c.d.*, s. 14.
- 13 Bližšie pozri: BELKO, D.: *Pokus... c. d.*, s. 59 a nasl. Tiež: SAGO, V.: *Stredná škola psychotroniky (2.)*. In: *Mystery, júl '91, roč. I.*, s. 27.; SAGO, V.: *Stredná škola psychotroniky (7.)*. In: *Mystery, I/1992, roč. II*, s. 22.
- 14 INGLISH, B. – WEST, R.: *Spríevodca alternatívnou medicínou*. 1. vyd. Bratislava 1992, s. 114-120.
- 15 ROSINSKÝ, T.: *Bioterapia... c.d.*, s. 9-10.
- 16 SAGMEISTER, V.: *Základná... c.d.*, s. 18.
- 17 ŠILVA, J. – STONE, R.B.: *Sme schopní liečiť. Fantastický spôsob liečenia a sebaliečenia*. 1. vyd. Šamorín 1991, s. 37.

- 18 FRAZER, J. G.: Zlatá ratolest. Praha, Odeon 1977, s. 59-60.
- 19 ROSINSKÝ, T.: Človek... c.d., s. 59.
- 20 Bližšie k tejto problematike pozri BELKO, D.: Magické predstavy, opatrenia a praktiky v humánnej etnomedicíne. In: Slov. Národop., 44, 1996, s. 301 – 319.
- 21 Keďže autor tohto príspevku sa necíti byť odborníkom v oblasti psychotroniky, informácie o možnej energeticko-informačnej interpretácii čerpal najmä z odbornej literatúry. Ďalšie informácie autor získaval pri rôznych stretnutiach a prednáškach senzibilov (bližšie pozri poznámku č. 4.). Najhlavnejším prameňom informácií k danej problematike však boli osobné konzultácie a materiály, ktoré autorovi poskytol p. Ing. Vladimír Sagmeister.
- 22 Pozri napr. práce: ČAJANKOVÁ, E.: Zvyky, ľudové liečenie. In: Banícka dedina Žakarovce. Bratislava, SAV 1956, s. 448-483.; HORVÁTHOVÁ, E.: Lidové léčení. In: Československá vlastivěda. Díl III. Lidová kultura. Praha, Orbis 1968, s. 584-589.; HORVÁTHOVÁ, E.: Liečenie a pranostiky. In: Slovensko 3. Lud – II. časť. 1. vyd. Bratislava, Obzor 1975, s. 1031-1041.; HORVÁTHOVÁ, E.: Ludové liečenie. In: Horehronie 2. Kultúra a spôsob života ľudu. Bratislava, Veda 1974, s. 301-322.; JAKUBÍKOVÁ, K.: Ludové liečenie. In: Zamagurie. Košice, Východoslovenské vyd. 1972, s. 263-269.

AN ATTEMPT AT AN ENERGETIC-INFORMATION INTERPRETATION OF SOME MAGIC-MEDICINAL PRACTICES IN THE TRADITIONAL FOLK CULTURE OF SLOVAKIA

Summary

In the spiritual area, certain phenomena exist, the basis of which have still not been satisfactorily explained or unambiguously proved by experiments. This group includes some magic practices, especially those which are unambiguously rejected as irrational superstitions.

One of the possible views of magic is the approach of the inter-disciplinary branch of science – psychotronics, the theoretical-methodological starting points of which are to objectivize the extraordinary abilities of man. Views on psychotronics are understandably varied. However the aim of this study is not to deal with the problem of looking at the existing view spectrum on the phenomenon of psychotronics, but to look at the connection between psychotronics and ideas about magic existing in the traditional folk culture of Slovakia. The main reason for the author deciding to follow this approach is the fact that there are *very interesting parallels between the explanations of magic phenomena from the energetic-information point of view and the understanding of magic in traditional folk culture as ethnologists understand it.*

So that he could apply the energetic-information interpretation to the selected magic activity, without which, it is not possible to understand the given problem, the author offered at least the basic theoretical- methodological starting points of psychotronics. Magic-medicinal procedures are analysed in the study – *driving out of illness, transfer of illness and freeing of illness by transfer to a victim*, which are an inseparable part of ethno-medicine. At the beginning of individual examples, the author introduces the magic idea or activity, as it was preserved in the traditional folk culture of Slovakia, and then he attempts to find a possible energy-information explanation of these magic phenomena.

The author does not attempt to prove that the claims of psychotronics are unambiguously true, but he tries (he emphasizes the word „tries“) to provide researchers in the area of magic phenomena with a possible, although not the only way of looking at phenomena, which have not been unambiguously explained in spite of the rise of scientific understanding.

The author thinks that precisely a sort of confrontation between two or more scientific disciplines can contribute to shifting the frontiers of human knowledge, as he attempts to do in this paper.

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r. o.

Ročník 45, 1997, číslo 1
Vychádza štvrtročne

Hlavný redaktor:
Doc. PhDr. Milan Leščák, CSc.

Výkonná redaktorka:
PhDr. Zora Vanovičová

Redakčná rada: PhDr. Stanislav Brouček, CSc., Doc. Lubica Droppová, CSc., PhDr. Božena Filová, CSc., PhDr. Milan Kiripolský, PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, CSc., PhDr. Jan Krist, PhDr. Martin Mešša, PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., Prof. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Zora Rusnáková, CSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Miroslav Válka.

Adresa redakcie: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava
Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma Slovak Academic Press, spol. s r. o. P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 45, 1997, Number 1

Editors: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Address of Editor: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia and Slovart, A.C., odd. časopisov, Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 45, 1997, No 1

Rédacteurs: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Adresse de la rédaction: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

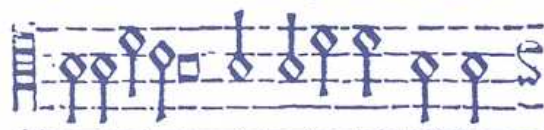
Jahrgang 45, 1997, Nr. 1

Redakteure: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Redaktion: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slowakei

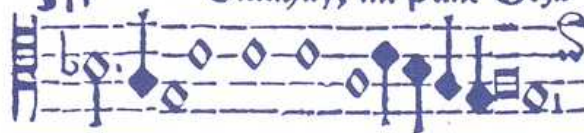
SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

Zpívá se jako: Cíjčka Ptáčka.

noš

Tato Púsnicka zpívá se jako
Seogj Lipka w cirem Poli lútu syro
keho / cať yakž mnohý rad druhés
mu wer/s zadržij.

Pomás